

Prof. zw. dr hab. Sylwester Makarski

Katedra Marketingu i Przedsiębiorczości
Uniwersytet Rzeszowski

Fundusze unijne czynnikiem stymulującym realizację celów terytorialnych (na przykładzie woj. podkarpackiego)

WPROWADZENIE

Słabość ekonomiczna mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw na Podkarpaciu oraz niski w nich poziom innowacji sprawiają, że szansę na znaczącą i szybką zmianę tej niekorzystnej sytuacji stwarzają środki unijne, przydzielane według przyjętych zasad i na ściśle określone cele. Wprawdzie liczbowy przyrost firm obserwujemy w Polsce w przedziale lat 1989–2009, jako rezultat funkcjonowania gospodarki rynkowej, to jednak możliwość wzmocnienia swojego potencjału produkcyjnego i usługowego firmy osiągnęły wraz z uzyskaniem przez Polskę w maju 2004 r. statusu członka Unii Europejskiej (UE). Unia Europejska dążąc do zniwelowania różnic rozwojowych pomiędzy państwami członkowskimi, a w ich obrębie między regionami, przeznaczając fundusze mające na celu zapewnienie wszechstronnego i harmonijnego rozwoju całej Unii, a także zwiększenie stopnia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej współtworzących ją państw. W ślad za tym regiony reprezentowane przez samorządy województw, zobligowane zostały do stworzenia struktur gwarantujących racjonalne gospodarowanie przydzielonymi środkami, zarówno na etapie oceny i kwalifikowania wniosków jak też monitorowania poprawności wydatkowanych środków (w aspekcie merytorycznym i czasowym).

Zewnętrzne zasilanie materialne w postaci funduszy unijnych stanowi, zgodnie z założeniami marketingu terytorialnego, bardzo istotny czynnik rozwojowy przedsiębiorstw. Dlatego determinację i skuteczność przedsiębiorców w staraniach o te środki uznać trzeba za swoisty sprawdzian ich menedżerskich działań.

Przedmiotem analizy był rozmiar środków transferowanych do polskich przedsiębiorstw z zewnątrz, w przedziale lat 2008–2009, będących pierwszym etapem rozpatrywania wniosków o dotację ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (w ramach Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności) przewidzianych na lata 2007–2013 na terenie woj. podkarpackiego

[PROWP 2007–2013] oraz Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka o zasięgu ogólnopolskim.

Ponadto w opracowaniu przedstawiono wyniki własnych badań ankietowych przeprowadzonych wśród 300 mieszkańców woj. podkarpackiego w drugim kwartale 2009 r. Badania zrealizowano metodą wywiadu bezpośredniego z wykorzystaniem kwestionariusza ankietowego. Respondentów do próby dobierano na zasadzie doboru nielosowego kwotowego, z uwzględnieniem ich płci i wieku. Celem tych badań było zgromadzenie opinii o aktywności władz lokalnych w zakresie pozyskiwania funduszy unijnych.

ISTOTA, CELE I ŹRÓDŁA STYMULUJĄCE ROZWÓJ TERYTORIALNY

Z punktu widzenia przedmiotu rozważań za istotne uznano poszukiwanie związku między rozwojem przedsiębiorstw, a szerzej przedsiębiorczości, a marketingiem terytorialnym. Rozważając czynnik rozwojowy, jakim jest „kapitał” A. Szromnik stwierdza, że „pozyskiwanie kapitału stanowi poważne wyzwanie organizacyjne dla władz administracyjnych i samorządowych, dla samych przedsiębiorstw i ich związków [...], a dotyczy zwłaszcza sytuacji niedoboru różnorodnych środków kapitałowych, jako deficytowych czynników rozwoju” [Szromnik, 2007, s. 49]. Wiązanie przesłanek rozwoju przedsiębiorstw z rozwojem środowisk wyjaśnił T. Markowski [Markowski, 1999, s. 224], definiując pojęcie megaprojektu terytorialnego jako wynik nałożenia się wyodrębnionych subproduktów. Cytowany autor do elementów megaprojektu zaliczył lokalny klimat kulturowy, klimat przedsiębiorczości, zdolność do samoorganizacji i tworzenia sieciowych powiązań między różnymi podmiotami [Markowski, 1999, s. 224]. Wkomponowanie zjawiska przedsiębiorczości do „wiązek” elementów współtworzących rozwój terytorialny odzwierciedla komplementarny związek elementów megaprojektu i oznacza, że nie jest możliwy rozwój przedsiębiorstw w środowiskach, w których brak jest „klimatu” przedsiębiorczości. Jednocześnie pręźnie rozwijające się przedsiębiorstwa współdecydują o rozwoju regionów i środowisk lokalnych.

Z informacji na temat wykorzystania Regionalnego Programu Operacyjnego, świadczącego o zróżnicowanej aktywności samorządów woj. podkarpackiego wynika, że na koniec 2009 r. spośród 21 powiatów 6 osiągnęło wartość dofinansowania poniżej 10 mln PLN zł, kolejne 7 osiągnęło wartość od 7 do 40 mln PLN zł, a dalsze 7 od 40 do 75,2 mln PLN. Natomiast powiat rzeszowski, będący siedzibą miasta wojewódzkiego, osiągnął wartość dofinansowania na poziomie 472 mln PLN zł. Jeszcze większe różnice obserwujemy w tym zakresie w obrębie 155 gmin i 3 miast (tab. 1).

Tabela 1. Struktura gmin wg wartości dofinansowania w 2009 r.

Lp.	Poziom dofinansowania	Gminy	
		liczba	%
1	brak dofinansowania	6	3,8
2	< 1 mln	13	8,1
3	1–2 mln	11	7,0
4	2–4 mln	21	13,3
5	4–6 mln	14	8,9
6	6–8 mln	20	12,6
7	8–12 mln	24	15,2
8	12–15 mln	15	9,5
9	15–20 mln	17	10,8
10	20–51,6 mln	17	10,8
Razem		158	100,0

Źródło: obliczenia własne w oparciu o dane Departamentu Wspierania Przedsiębiorczości Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie.

Wyznaczona struktura potwierdza bardzo duży „rozrzut” gmin, świadczący o znacznym zróżnicowaniu podejmowanych działań administracji rządowej i samorządowej na rzecz wspierania przedsiębiorców w pozyskiwaniu środków zewnętrznych. W rezultacie niemal 20% jednostek administracyjnych mieści się w przedziale do 2 mln pozyskanych dotacji unijnych. W kolejnych 55 gminach (34,8% zbiorowości) przedsiębiorcy pozyskali środki zewnętrzne w przedziale 2–8 mln PLN na gminę. Niemal w takiej samej zbiorowości (56 gmin, tj. 35,4%) przedsiębiorcy pozyskali środki unijne w kwocie 8–20 mln PLN. Natomiast tylko w co dziesiątej gminie w woj. podkarpackim, wyróżniającej się wyraźnie na korzyść, wielkość uzyskanej dotacji przez przedsiębiorców funkcjonujących na ich terenie zamyka się w kwocie 20–51,6 mln PLN. Również w tych jednostkach liczba zrealizowanych inwestycji jest ze zrozumiałych względów największa.

Łącznie w dotychczasowych naborach, przeprowadzonych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego woj. podkarpackiego na lata 2007–2013, Działania 1.1. Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości Schemat B, Bezpośrednie dotacje inwestycyjne, do Departamentu Wspierania Przedsiębiorczości wpłynęło 1585 wniosków w kategorii Małych i Średnich Przedsiębiorstw. Przedsiębiorcy wnioskowali łącznie o kwotę 1 341 346 341 PLN. W wyniku przeprowadzonego postępowania kwalifikacyjnego przyznano dofinansowanie na realizację 587 projektów (37,0%) na kwotę ponad 642 mln PLN (47,9% udziału kwoty wnioskowanej).

Dofinansowanie otrzymały projekty, które w trakcie oceny otrzymały najwyższą liczbę punktów oraz opinię jednostki badawczej o innowacyjności przyjętych w projekcie rozwiązań w skali świata i kraju. Co więcej, projekty te całkowicie wyczerpały kwotę środków zaplanowanych do wydatkowania. Fakt, że tylko co trzeci wniosek otrzymał dofinansowanie wynika z ogromnego popytu na środki inwestycyjne wśród przedsiębiorców, a z drugiej strony z ograniczo-

nych kwot przeznaczonych w ramach RPO na Działanie 1.1. Bezpośrednie dotacje inwestycyjne. Co więcej – wskaźnik udziału pozytywnie rozpatrzonych wniosków systematycznie się obniża, gdyż sukcesywnie rośnie liczba i jakość składanych wniosków, a kwota do podziału jest coraz niższa.

Niska aktywność części samorządów w zakresie starań o środki finansowe transferowane z zewnątrz znajduje potwierdzenie w opiniach respondentów, prezentujących różne grupy wiekowe oraz zróżnicowany poziom wykształcenia (tab. 2 i 3).

Tabela 2. Opinie respondentów wg struktury wieku o stopniu aktywności władz lokalnych w zakresie pozyskiwania funduszy unijnych

Wyszczególnienie	Ogółem	Opinie respondentów w wieku:			
		19–24	25–39	40–59	60 i więcej
Raczej tak	32,6	39,3	35,3	26,9	29,6
Trudno określić	22,0	15,7	19,6	22,6	31,5
Tak	18,7	19,6	15,7	23,6	16,6
Zdecydowanie tak	7,0	7,8	9,8	7,5	–
Zdecydowanie nie	7,0	2,0	6,9	7,5	11,1
Raczej nie	6,7	7,8	4,9	6,5	9,3
Nie	6,0	7,8	7,8	5,4	1,9
Średnia ocena w skali 1–7 (1 – zdecydowanie nie, 7 – zdecydowanie tak)	4,51	4,72	4,55	4,47	4,16

Źródło: badania własne.

Tabela 3. Opinie respondentów wg poziomu wykształcenia o stopniu aktywności władz lokalnych w zakresie pozyskiwania funduszy unijnych

Wyszczególnienie	Opinie respondentów posiadających wykształcenie:			
	wyższe	średnie	zawodowe	podstawowe
Tak	27,9	18,5	7,4	–
Raczej tak	26,0	34,7	42,6	33,4
Trudno określić	17,3	26,6	20,3	33,3
Zdecydowanie tak	10,6	4,1	9,3	–
Nie	9,6	2,4	3,7	11,1
Zdecydowanie nie	6,7	5,6	7,4	11,1
Raczej nie	1,9	8,1	9,3	11,1
Średnia ocena w skali 1–7 (1 – zdecydowanie nie, 7 – zdecydowanie tak)	4,72	4,54	4,47	3,67

Źródło: badania własne.

Z danych tabeli 2 wynika, że najlepszą opinię dla władz lokalnych w zakresie pozyskiwania funduszy unijnych prezentują najmłodsi respondenci. Niemal $\frac{2}{3}$ z nich pozytywnie odnosi się do starań władz lokalnych w tym zakresie. W miarę rosnącego wieku respondentów zmniejsza się stopień akceptacji dla

aktywności samorządów, by osiągnąć najniższe wskaźniki w grupie czwartej (60 i więcej lat), gdzie wskaźnik pozytywnych ocen wynosi wyraźnie poniżej 50%. Malejący wskaźnik poparcia dla samorządu potwierdza również malejąca średnia ocen w skali 1–7. Natomiast dane tabeli 3 dowodzą, że najwyższej starania władz o pozyskanie unijnych środków finansowych oceniają respondenci z wykształceniem wyższym (niemal $\frac{2}{3}$ pozytywnych ocen). Sukcesywnie, w miarę obniżającego się poziomu wykształcenia respondentów, udział akceptujących opinii maleje, by osiągnąć w grupie osób z wykształceniem podstawowym tylko $\frac{1}{3}$. Najwyższy jest natomiast w tej grupie poziom niewiedzy (również $\frac{1}{3}$ wyrażających opinię) i taki sam udział opinii negatywnych. Być może spowodował to brak znajomości meritum sprawy przez osoby o najniższym wykształceniu.

KRYTERIA I WARTOŚCI DOFINANSOWANIA PRZEDSIĘBIORSTW O RÓŻNEJ SKALI DZIAŁANIA W WOJEWÓDZTWIE PODKARPACKIM

Publiczne środki Unii Europejskiej przekazywane są przedsiębiorcom na zasadzie obowiązujących procedur dwoma kanałami:

- w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka – (POIG),
- w ramach szesnastu regionalnych programów operacyjnych – (RPO) zarządzanych przez samorządy poszczególnych województw.

Obydwa ww. programy wzajemnie się uzupełniają. Istnieje linia demarkacyjna pomiędzy tymi programami operacyjnymi, która określa, jakiego typu działania, a w ich ramach jakie rodzaje projektów i o jakiej wartości mogą być wdrażane w każdym z tych programów. W POIG generalną zasadą jest wspieranie rozwoju innowacji co najmniej na poziomie krajowym, a przede wszystkim w skali świata. Natomiast w 16 regionalnych Programach Operacyjnych mogą także uzyskać finansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego projekty, które są innowacyjne dla firmy, sektora gospodarki, regionu, a także kraju czy świata. Projekty w ramach POIG mają dolną granicę wartości 8 mln PLN. Jeżeli kwoty wnioskowane przez przedsiębiorstwa są niższe, to szansą dla tych przedsiębiorstw jest RPO. Ponadto o dofinansowanie w POIG, w ramach zadania inwestycyjnego 4.4, mogą się ubiegać także duże przedsiębiorstwa podczas gdy w ramach RPO wyłącznie mikro-, małe i średnie. Inwestycje realizowane w ramach RPO bardziej odpowiadają uwarunkowaniom regionalnym (np. przedsiębiorcy uzyskują dodatkowe punkty za funkcjonowanie w branży turystycznej, co odpowiada charakterowi woj. podkarpackiego). Ponadto Zarząd województwa przyznaje dodatkowe punkty za zgodność przedstawionego przez przedsiębiorstwo projektu z lokalnymi strategiami rozwoju. Stopień dofinanso-

wania jest zgodny z mapą pomocy regionalnej¹, która wyodrębnia trzy poziomy dotacji (do 50%, do 40% i do 30%) zależnie od poziomu PKB na 1 mieszkańca. Województwo podkarpackie zaliczone zostało do grupy 1. Co więcej, cytowane rozporządzenie dopuszcza możliwość podwyższenia maksymalnej intensywności regionalnej pomocy inwestycyjnej o 20 pkt proc. brutto, w przypadku mikroprzedsiębiorców i małych przedsiębiorstw oraz o 10 pkt proc. brutto w przypadku średnich przedsiębiorstw. Ponieważ Zarząd woj. podkarpackiego skorzystał z tej możliwości, maksymalny poziom pomocy dla mikro- i małych przedsiębiorstw wynosi do 70%, a dla średnich przedsiębiorstw do 60%.

Składane wnioski, zarówno w ramach POIG, jak też Regionalnego Programu Operacyjnego woj. podkarpackiego na lata 2007–2013 (RPO WP), poddawane są procedurze kwalifikacyjnej, zgodnie z przyjętymi kryteriami oceny. Zróżnicowany jest np. w przyjętych zasadach RPO poziom przyznawanych punktów, zależnie od deklarowanego stopnia i skali innowacyjności i tak:

- projekty wykorzystujące innowacyjność w skali firmy – 5 pkt,
- projekty innowacyjne, w których zastosowano rozwiązania stosowane w kraju przez okres nie dłuższy niż 4 lata – 8 pkt,
- projekty o wysokim potencjale innowacyjnym, w których zastosowano rozwiązania stosowane na świecie przez okres nie dłuższy niż 3 lata – 10 pkt.

Na uwagę zasługuje fakt, że w pierwszym naborze, w którym pozytywnie rozpatrzono 358 wniosków (z 730 złożonych) aż 186 projektów (tj. niemal 52% spośród zakwalifikowanych) deklarowało wysoki potencjał innowacyjny. Warto dodać, że II i III poziom innowacji musi być udokumentowany zewnętrzną oceną. Ocena jakościowa, według której przyznawane są punkty, stanowiące podstawę zakwalifikowania jest poprzedzana oceną samej firmy.

Z danych zawartych w tabelach 4 i 5 wynika, że w dwóch kolejnych latach (2008 i 2009) zarówno w strukturze składanych, jak też zakwalifikowanych wniosków największy był udział mikroprzedsiębiorstw. Przeciętna wartość dofinansowania całego sektora Małych i Średnich Przedsiębiorstw (MŚP) wzrasta wraz ze skalą działania przedsiębiorstw. Porównując wskaźniki charakteryzujące wnioski z I i II naboru należy odnotować rosnący wskaźnik udziału pozytywnie ocenionych o dofinansowanie projektów. Dotyczy to zarówno sytuacji ogółem (58,1% w II naborze wobec 42,2% w naborze I) i oznacza, że rośnie poprawność ocenianych pod względem formalnym wniosków o dotację. Rośnie też jakość merytoryczna przygotowanych przez przedsiębiorców wniosków o dofinansowanie projektów z EFRR. Co więcej 1,6-krotnie wzrosła liczba pozytywnie ocenionych wniosków, a to oznacza, że wzrosła też bezwzględna liczba firm ubiegających się o dotację. Ta pozytywna tendencja utrzymuje się w całym

---

¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13.10.2006 r. w sprawie ustalenia mapy pomocy regionalnej (DzU z dnia 19 października 2006 r.).

sektorze MŚP, co potwierdza utrzymujące się duże zapotrzebowanie na dofinansowanie rozwoju przedsiębiorstw, bez względu na skalę ich działania. Kolejnym charakterystycznym symptomem jest rosnąca przeciętna wartość wniosków (o niemal 13% wyższa jest wartość wynikająca z umowy i o 14,6% wnioskowana wartość dofinansowania). W sektorze MŚP najbardziej, bo o ponad 1/3, wzrosła przeciętna wartość projektu wynikająca z umowy w mikroprzedsiębiorstwach. Nieco mniej, bo o 27,2% wzrosła wnioskowana wartość o dofinansowanie. Zbliżona jest natomiast, ale o ponad połowę niższa, dynamika wzrostu przeciętnej wartości projektów wdrażanych przez małe i średnie przedsiębiorstwa. Nie uległ przy tym zasadniczej zmianie i w obydwu etapach naboru mieści się w granicach poniżej 50% wskaźnik udziału wnioskowanej kwoty dofinansowania do przeciętnej wartości projektu wynikającej z umowy.

Tabela 4. Efekty pierwszego naboru wniosków o dofinansowanie projektów (w ramach Działania 1.1 „Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości” przeprowadzonego w terminie od 31.09 do 7.11.2008 r.)

Wyszczególnienie	Zawarto umów	% udział ze złożonych wniosków	Przeciętna wartość wniosku (PLN)		% udział
			wynikająca z umowy	wnioskowana o dofinansowanie	
mikroprzedsiębiorstwa	122	31,4	1.148.042,51	598.717,67	52,3
małe przedsiębiorstwa	124	52,3	1.895.723,75	938.404,44	49,5
średnie przedsiębiorstwa	62	62,0	2.578.899,35	1.052.372,23	40,8
Ogółem	308	42,2	1.737.086,66	826.794,76	47,6

Źródło: obliczenia własne w oparciu o dane Departamentu Wspierania Przedsiębiorczości Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie.

Tabela 5. Efekty drugiego naboru wniosków o dofinansowanie projektów (w ramach Działania 1.1 „Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości” przeprowadzonego w terminie od 30.06. do 4.09.2009 r.)

Wyszczególnienie	Pozytywne rozpatrzone	% udział ze złożonych wniosków	Przeciętna wartość wniosku (PLN)		% udział
			wynikająca z umowy	wnioskowana o dofinansowanie	
Mikro przedsiębiorstwa	263	59,0	1.541.571,57	761.392,74	49,4
małe przedsiębiorstwa	159	53,9	2.188.852,00	1.111.835,81	50,8
średnie przedsiębiorstwa	74	66,1	2.951.836,60	1.256.713,10	42,6
Ogółem	496	58,1	1.959.469,15	947.630,95	48,4

Źródło: obliczenia własne w oparciu o dane Departamentu Wspierania Przedsiębiorczości Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie.

Kolejnym obszarem analizy był poziom finansowego wsparcia przedsiębiorstw z woj. podkarpackiego z Programu Operacyjnego „Innowacyjna Gospodarka” (POIG) realizowanego przez Rzeszowską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A. (RARR), która jest regionalnym partnerem Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) i pełni rolę Regionalnej Instytucji Finansującej (RIF). Głównym celem Programu Operacyjnego „Innowacyjna Gospodarka” jest rozwój polskiej gospodarki w oparciu o innowacyjne przedsiębiorstwa.

Jest on jednym z sześciu programów krajowych Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia Narodowej Strategii Spójności 2007–2013. Łącznie na realizację 13 działań wdrażanych przez Agencję Rozwoju Regionalnego przeznaczono w latach 2007–2013 w Polsce blisko 4 mld euro. Dzięki tym środkom podkarpackie firmy staną się innowacyjne w kraju i konkurencyjne na świecie. W rozpatrywanym przedziale czasu (lata 2008–2009) w ramach POIG na Podkarpaciu prowadzony był nabór do czterech rodzajów działań.

W Działaniu 4.4 „Nowe inwestycje o wysokim potencjale innowacyjnym” dotacje udzielane są na nowe inwestycje, których celem jest nabycie lub wdrożenie rozwiązań technologicznych, które spełniają następujące warunki:

– są stosowane na świecie nie dłużej niż 3 lata, lub wartość sprzedaży na świecie wyrobów lub usług wytworzonych w oparciu o te rozwiązania nie przekracza 15% wartości sprzedaży na świecie w branży, do której należą te wyroby lub usługi.

Budżet tego działania wynosi 1,42 mld euro. Poziom dofinansowania projektów wynosi od 30 do 70% wartości kosztów kwalifikowanych, mieszczących się w przedziale (8–160 mln PLN). Z danych tabeli 6 wynika, że łącznie na to działanie złożono na Podkarpaciu 90 wniosków, z czego zakwalifikowanych do wsparcia finansowego zostało 21 wniosków, na łączną kwotę ponad 430 mln PLN. Natomiast łączna kwota dofinansowania wniosków wynosi ponad 190 mln PLN. W rezultacie na statystyczny wniosek przypada wartość ponad 20 mln PLN, a wartość dotacji ponad 9 mln PLN. W strukturze przedsiębiorstw ubiegających się o ten rodzaj dotacji przeważają średnie firmy (12 firm spośród 21 ubiegających się). Również w tej grupie najwyższa jest sprawność składanych wniosków (44,4% wniosków zostało zakwalifikowane do wsparcia finansowego).

W Działaniu 6.1 pt. „Paszport do eksportu” dofinansowywane są projekty mające na celu wejście na nowe rynki i wzmocnienie pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstwa na rynkach zagranicznych oraz promowanie polskiej marki na rynkach zagranicznych. O dofinansowanie mogą ubiegać się przedsiębiorcy, którzy w ostatnim zakończonym roku obrotowym przed złożeniem wniosku posiadali udział eksportu w całkowitej sprzedaży nie większy niż:

- 30% w przypadku mikroprzedsiębiorcy,
- 25% w przypadku małego przedsiębiorcy,
- 20% w przypadku średniego przedsiębiorcy.

Ponadto niezależnie od wielkości przedsiębiorstwa konieczne jest wykazanie potencjału do prowadzenia działalności eksportowej, o czym rozstrzyga posiadanie produktów eksportowych oraz gotowość do rozpoczęcia lub rozwoju działalności eksportowej. Maksymalna kwota wsparcia przewidziana jest w wysokości do 150 000 PLN. Z danych tabeli 6 wynika, że w 2009 r. wpłynęło w ramach tego działania 58 wniosków, a zakwalifikowano do dofinansowania 23 wnioski, na łączną kwotę niemal 326 tys. PLN. Natomiast wnioskowana łączna kwota o dofinansowanie tych projektów wyniosła niemal 226 tys. PLN, tj. 69,3% całkowitej wartości projektów. W rezultacie na przeciętny projekt przypada niewiele ponad 14 tys. PLN, a dofinansowanie wynosi ponad 9900 PLN. W strukturze wnioskujących uczestniczą zarówno mikro-, małe jak i średnie przedsiębiorstwa.

W działaniu 8.1 pt. „Wsparcie działalności gospodarczej w dziedzinie gospodarki elektronicznej” wspierane są działania z zakresu:

- budowy elektronicznej administracji,
- wspierania elektronicznego biznesu między przedsiębiorstwami,
- tworzenia usług elektronicznych o charakterze lokalnym,
- przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu.

Wsparciem w dziedzinie gospodarki elektronicznej są objęte przedsiębiorstwa mikro i małe, które prowadzą działalność gospodarczą nie dłużej niż 1 rok od dnia rejestracji.

Z danych tabeli 6 wynika, że wnioski takie w latach 2008–2009 złożyły 164 firmy, a zakwalifikowano do wsparcia finansowego tylko 23 wnioski na łączną wartość ponad 11 mln PLN. Całkowita wnioskowana kwota o dofinansowanie wyniosła natomiast niemal 9 mln PLN, tj. 80,2%. W rezultacie przeciętna wartość projektu wyniosła niemal 500 tys. PLN, a wnioskowana kwota o dofinansowanie na 1 projekt ponad 391 tys. PLN. Zgodnie z założeniami tego działania uczestniczą w nim tylko mikro i małe firmy, przy czym zdecydowanie przeważają firmy mikro. Jednak również w tym obszarze finansowego wsparcia udział pozytywnie rozpatrzonych wniosków (przeciętnie 26,4%), czyli co czwarty, nie może satysfakcjonować i pojawiają się pytania o przyczyny tej sytuacji. Podobnie jak w odniesieniu do RPO lawinowo wzrasta liczba i jakość składanych wniosków, a znacząca ich część, mimo pozytywnych ocen zostaje odrzucona ze względu na brak środków finansowych. Najkorzystniejszy, bo na poziomie niemal 40% jest wskaźnik pozytywnie rozpatrzonych wniosków na działanie 6.1 „Paszport do eksportu”, gdzie cel określany jest w sposób jednoznaczny. W Działaniu 4.4 „Nowe inwestycje o wysokim potencjale innowacyjnym” o poziomie wskaźnika 23,3%, a więc o pozytywnym rozpatrzeniu tylko co czwartego projektu rozstrzygnął zbyt skromny budżet. Natomiast w Działaniach 8.1 i 8.2, których przedmiotem jest gospodarka elektroniczna, duży był udział wniosków nie spełniających warunków dyktowanych w programach, niesłusznie skierowanych przez przedsiębiorców do tej grupy działań. Również i w tym obszarze skalę możliwości pozytywnych rozstrzygnięć na rzecz wnioskodawców ograniczały skromne limity kwotowe.

**TABELA 6. POZIOM WSPARCIA W PROGRAMIE OPERACYJNYM „INNOWACYJNA GOSPODARKA” (2007–2013)
PRZEDSIĘBIORSTW O RÓŻNYM STATUSIE (WG STANU NA 31.12.2009 R.) W PLN**

Rodzaj działania Status przedsiębiorstwa	Liczba złożonych projektów w latach 2008–2009	Liczba projektów zakwalifikowanych do wsparcia finansowego	% udział	Wartość całkowita projektów	Całkowita kwota dofinansowania	% udział	Przeciętna wartość projektu	
							całkowita	kwota dofinansowania
4.4 POIG								
mikro	22	1	4,5	102.906.100,00	39.998.280,00	38,9	102.906.100,00	39.998.280,00
małe	23	3	13,0	57.403.400,36	32.746.655,50	57,0	19.134.466,79	10.915.551,83
średnie	27	12	44,4	37.154.000,00	20.875.000,00	56,2	3.096.166,67	1.739.583,33
duże	18	5	27,8	232.863.687,01	96.479.974,82	41,4	46.572.737,40	19.295.994,96
Razem:	90	21	23,3	430.327.187,37	190.099.910,32	44,2	20.491.770,83	9.052.376,68
6.1 POIG								
mikro	19	6	31,6	88.750,00	60.000,00	67,6	14.791.666,6	10.000,00
małe	20	8	40,0	113.750,00	75.986,00	66,8	14.218,75	9.498,25
średnie	19	9	47,4	123.450,00	90.000,00	72,9	13.716,66	10.000,00
Razem:	58	23	39,7	325.950,00	225.986,00	69,3	14.171,74	9.825,48
8.1 POIG								
mikro	158	21	13,3	9.368.593,36	7.535.810,12	80,4	446.123,49	358.848,11
małe	6	2	33,3	1.837.805,00	1.457.367,50	79,3	918.902,50	728.683,75
Razem:	164	23	14,0	11.206.398,36	8.993.177,62	80,2	487.234,71	391.007,72
8.2 POIG								
mikro	56	19	33,9	5.670.160,20	3.466.008,34	61,1	298.429,48	182.429,48
małe	44	15	34,1	2.536.214,00	1.277.754,00	50,4	169.080,93	85.183,60
średnie	46	20	43,5	12.859.860,40	5.082.353,70	39,5	642.993,02	254.117,68
Razem:	146	54	37,0	21.066.234,60	9.826.116,04	46,6	390.115,45	181.965,12
Ogółem:	458	121	26,4	462.925.770,33	209.145.189,98	45,2	3.825.832,81	1.728.472,64

Źródło: Obliczenia własne w oparciu o dane Rzeszowskiej Agencji Rozwoju Regionalnego.

W Działaniu 8.2 pt. „Wspieranie wdrażania elektronicznego biznesu typu B2B” celem jest stymulowanie tworzenia wspólnych przedsięwzięć gospodarczych prowadzonych w formie elektronicznej typu B2B. Warunkiem wsparcia jest uczestniczenie w projekcie minimum trzech przedsiębiorstw. Dlatego o wsparcie mogą ubiegać się przedsiębiorcy (mikro-, mali i średni), współpracujący na zasadzie zawartych umów z co najmniej dwoma innymi przedsiębiorcami, planujący współpracę biznesową w oparciu o rozwiązania elektroniczne. Projekty są objęte finansowaniem przez okres nie dłuższy niż 24 miesiące.

Z danych tabeli 6 wynika ponadto, że w latach 2008–2009 firmy złożyły 146 wniosków, z których 54 (37%) zakwalifikowano do wsparcia finansowego ze środków UE. W procedurze konkursowej uczestniczyły zarówno firmy mikro, małe, jak też średnie. Łączna wartość zakwalifikowanych wniosków wyniosła ponad 21 mln PLN, a na 1 przeciętny wniosek przypadło niewiele ponad 390 tys. PLN. Natomiast łączna wartość dofinansowania wyniosła ponad 9 mln 826 tys. PLN, co na 1 projekt daje kwotę niemal 182 tys. PLN (tj. 46,6%). Najwyższa jest przy tym przeciętna wartość wniosku przygotowanego przez firmy o średniej skali działania.

W reasumpcji spośród 458 wniosków przygotowanych na omawiane cztery rodzaje działań zakwalifikowanych zostało do wsparcia finansowego 121 wniosków, o łącznej wartości ponad 462 mln PLN, gdy przyznana kwota dofinansowania wyniosła ponad 209 mln PLN. Są to kwoty znaczące i niewątpliwie wpłyną na zdynamizowanie tempa pozytywnych, innowacyjnych przemian w polskich przedsiębiorstwach, przyczyniając się pośrednio do rozwoju środowisk.

PODSUMOWANIE

Zmiany ustrojowe, gospodarcze i społeczne w Polsce po 1989 r. sprawiły, że jednostki terytorialne, podobnie jak inne podmioty rynkowe, starając się przezwyciężyć trudności związane z funkcjonowaniem w warunkach konkurencyjnych, zaczęły w swych działaniach wykorzystywać dostępne fundusze unijne. Nowa sytuacja spowodowała, że nie wystarczy już tylko zwykłe administrowanie, ale potrzebna jest nowoczesna koncepcja zarządzania jednostką terytorialną, w tym szeroko rozumiana współpraca z przedsiębiorcami działającymi w jej obrębie.

Wdrażanie koncepcji rozwoju terytorialnego stało się koniecznością, ponieważ samorządy lokalne, podobnie jak inne instrumenty organizacyjne i społeczno-gospodarcze funkcjonując w ciągle zmieniającym się otoczeniu, spotykają się z coraz to nowymi zadaniami, z których znaczącą część realizują lokalni przedsiębiorcy. Współcześnie samorząd terytorialny ma wyraźnie zarysowaną

funkcję ekonomiczną, ponieważ traktowany jest jako: przedsiębiorstwo usługowe, właściciel majątku, inwestor, planista strategiczny, pracodawca. Może się ona przejawiać także w pozyskiwaniu inwestorów krajowych i zagranicznych, lokalizacji instytucji administracyjnych, finansowych, naukowych, usługowych i innych, organizacji imprez kulturalnych, politycznych, sportowych, gospodarczych, dostępie do rynku, turystyki, edukacji. Tak szeroki wachlarz zadań może być realizowany jedynie za pomocą korzystania z rozwiązań, które mają swoje podstawy właśnie w marketingu terytorialnym. Szczególnie ważną funkcję pełnią samorządy w stymulowaniu rozwoju przedsiębiorczości, głównie w formie tworzenia infrastruktury technicznej, warunkującej rozwój przedsiębiorstw, jak też tworzenia korzystnego „klimatu”, wyzwalającego inicjatywy przedsiębiorcze. Zmieniły się też na korzyść zewnętrzne warunki rozwoju przedsiębiorstw, w formie finansowego wsparcia ze środków unijnych pożądanym kierunków działań firm, zwłaszcza mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw. Środki te są możliwe do uzyskania zarówno w ramach programów regionalnych (RPO), jak też Programu Operacyjnego „Innowacyjna Gospodarka”. Rosnąca liczba wniosków i ich wartości w porównywanych latach 2008 i 2009 dowodzi, że przedsiębiorcy upatrują w tej formie finansowego wsparcia dużą szansę dla kierowanych przez siebie firm. Dla skuteczności formułowanych wniosków niezbędna jest jednak doskonała znajomość przez przedsiębiorców trudnych do jednoznacznego zrozumienia reguł i zasad ubiegania się o finansowe wsparcie swoich działań z funduszy unijnych. Niewątpliwie większą niż dotychczas rolę edukacyjną w tym zakresie powinni odgrywać pracownicy administracji terenowej. Zróżnicowana aktywność i skuteczność samorządów terytorialnych w ubieganiu się o dotacje unijne oraz brak jednoznacznie pozytywnych ocen przez mieszkańców w tym względzie, dowodzą wyraźnie zróżnicowanej przestrzennie aktywności i zaangażowania władz lokalnych.

Odmienne niż na początku 2008 r., gdy trzeba było zachęcać do składania wniosków i instruować przedsiębiorców o sposobie ich formułowania, w ciągu trzech lat (2008–2010) liczba i jakość wniosków wyraźnie wzrosła. Przedsiębiorcy aktualnie mają już w tym względzie doświadczenie i co najważniejsze są przekonani o celowości składania wniosków. Lawinowy wzrost liczby wniosków okazał się przyczyną braku możliwości ich pełnego pokrycia i w rezultacie dotacje otrzymują tylko najwyżej punktowane. W tej sytuacji pojawia się słuszna myśl, by dotychczasowe dotacje bezwrotne zamienić na fundusz pożyczkowy. Pozwoliłoby to na wielokrotny obrót tymi samymi środkami i wsparcie wniosków kolejnych przedsiębiorców, których szanse na otrzymanie dofinansowania, przy dotychczasowych zasadach systematycznie maleją.

LITERATURA

- Markowski T., 1999, *Zarządzanie rozwojem miast*, Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa.
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2007–2013* (został przyjęty przez Zarząd Województwa Podkarpackiego w dniu 26 marca 2008 r.).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13.10.2006 r. w sprawie ustalenia mapy pomocy regionalnej (DzU z dnia 19 października 2006 r.)
- Szromnik A., 2007, *Marketing terytorialny*, Oficyna, Kraków.

Streszczenie

Uzyskanie przez Polskę w maju 2004 r. statusu członka Unii Europejskiej i wynikająca stąd możliwość korzystania z unijnych dotacji stworzyły szansę wzmocnienia potencjału produkcyjnego i usługowego przedsiębiorstw małej i średniej skali. To zewnętrzne zasilanie finansowe staje się czynnikiem rozwojowym przedsiębiorstw. Przedmiotem opracowania była analiza rozmiaru środków transferowych z zewnątrz do przedsiębiorstw na Podkarpaciu w latach 2008–2009, będących pierwszym etapem rozpatrywania wniosków o dotację ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka. Rosnąca liczba składanych z pozytywnym rezultatem wniosków i ich przeciętnej wartości dowodzi, że przedsiębiorcy upatrują w tej formie finansowego wsparcia dużą szansę dla kierowanych przez siebie firm.

European Union Funds as a factor stimulating realization of territorial goals (on the example of Podkarpackie Voivodeship)

Summary

Gaining by Poland a status of European Union member in May 2004 and therefore possibility of using EU subsidies created a chance of reinforcement of production and service potential for small and medium scale enterprises. This external financial support becomes a developmental factor in enterprises. The topic of this paper is the analysis of size of external transfer funds to enterprises in Podkarpacie from 2008 to 2009, being the first stage of considering applications for subsidies from European Regional Development Fund and The Innovative Economy Operational Programme. The increasing number of applications submitted with a positive result and their average value confirms, that entrepreneurs see a great chance for firms run by them in this form of financial support.